

The Millie Arbesfeld Midreshet Yom Rishon

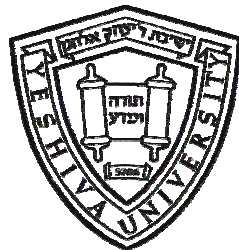
Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

“הלכות הנוגעות לשבתות הקיץ”

1. משנה ברורה – (רמז:ג)
2. שו"ע – או"ח (רסא:א)
3. שו"ע – או"ח (רסג:ד)
4. שו"ע – או"ח (רסג:יז)
5. שו"ע – או"ח (רסג:יב)
6. משנה ברורה (שם ס"ק נא')
7. אגרות משה – ח"ג סי' לח'
8. שו"ע – או"ח (רסא:ד)
9. שו"ע – או"ח (רסג:י)
10. משנה ברורה (שם סק"ה)
11. משנה ברורה (רסז:ג)
12. שו"ע – או"ח (רסז:ב)
13. משנה ברורה (שם סק"ה)
14. שו"ע – או"ח (סעג:ה)
15. אגרות משה – חלק ד' (סי' סג')
16. שו"ע – או"ח (רעו:ה)
17. גמרא – שבת (נא:)
18. שו"ע – או"ח (שיח:טז)
19. שו"ע – או"ח (שלט:ב)
20. שו"ע – או"ח (שכו:א)
21. שו"ע – או"ח (שכו:ז)
22. משנה ברורה (שם ס"ק כא')
23. שו"ע – או"ח (שלו:א,ג,יג)

The learning this week is in memory of
לע"נ חיה מושקוט בת ר' משה ברוך ע"ה, Millie Arbesfeld,
mother of Hyman Arbesfeld whose Yahrzeit is on the 29th day of Nisan



Rabbi Baruch Simon Rosh Yeshiva, RIETS

כז' ניסן תשס"ז • 4/15/07

לצאת לדרך מבעוד יום

1) משנה ברורה – סימן רמ"ט – ס"ק ג'

(ג) שהולך לביתו - ואף שהוא מכויץ שבביתו יהיה לו יותר עונג שבת מ"מ אסור שמא לא ידעו כלל מביאתו ולא הכינו בשבילו. ובמדינות אלו רוב בני אדם מכינים צרכי שבת בריוח ולכן אין נזהרין בזה כלל בין כשהולך לביתו או להתארח בבית אחרים [ממ"א בשם אגודה] ובהרבה אחרונים ראיתי שכתבו דמ"מ צריך לזוהר לכתחלה שלא ילך או יסע עד סמוך לערב מפני שכמה פעמים נכשלים עי"ז ובאים לידי חילול שבת כי בעל אושפיזא או אפילו בביתו כשכא סמוך לשבת מוסיפין לבשל בשבילו ומחללין שבת וגם כמה פעמים יארע דלא יגיע למלון ולביתו מבעוד יום עד שחשכה ממש וכמה חילול שבת יש בהוצאה והכנסה ויציאה מחוץ לתחום ושבייתת בהמתו ולכן כל זה ישים האדם ללבו וימהר לשבות אפילו בכפר ולא יסיתנו היצר לומר עוד היום גדול והדרך טוב אך אם אירע שהלך עד חשיכה והיה בכה"ש בתוך תחום עיר מותר להלך בתוכה כבסימן תי"ו וצריך לירד מעגלה וסוס עיין סימן רס"ו ושם יבואר אי"ה:

בענין לא גזרו שבות בבין השמשות

2) שו"ע – או"ח (רסא:א)

אחד מהדברים (א) ששונא הקב"ה, המשתין (ב) בפני מטתו, (ג) א ערום. (ד) המשתין לפני מטתו, ערום, מביא (ה) לידי ב עניות; ולא אמרן, אלא דמהדר אפיה לפוריא (פי' למטה), אבל (ו) ג לבראי לית לן בה; ודמהדר אפיה לפוריא נמי לא אמרן, אלא בארעא, אבל (ז) ד במנא (ח) לית לן בה.

זמן קבלת תוספת שבת

3) שו"ע – או"ח (רסג:ד)

* י לא יקדים למהר להדליקו * (טו) בעוד היום גדול שאז אינו ניכר שמדליקו לכבוד שבת; * וגם (טז) לא יאחר. ואם רוצה להדליק נר בעוד היום גדול (יז) ולקבל עליו שבת מיד, רשאי כי כיון שמקבל עליו שבת מיד אין זו הקדמה, ובלבד שיהא מפלג המנחה (יח) ולמעלה שהוא שעה ורביע * קודם (יט) הלילה. הגה: וע"ל סימן רס"ז. ואם היה הנר דלוק * (כ) מבעוד היום גדול, יכבנו ויחזור וידליקנו לצורך שבת (טור).

אמריה לישראל אחר שלא קיבל שבת

4) שו"ע – או"ח (רסג:יז)

י"א שמי שקבל עליו שבת קודם שחשכה (סד) ל מותר לומר לישראל חבירו לעשות לו [כב] מלאכה. הגה: ומותר ליהנות מאותה המלאכה בשבת, (סה) לא <ג> וכ"ש במו"ש. מי שמאחר להתפלל במו"ש או שממשיך סעודתו בלילה, מותר לומר לחבירו ישראל שכבר (סו) לב התפלל והבדיל לעשות לו מלאכתו להדליק לו נרות ולבשל לו, (סז) לג ומותר ליהנות ולאכול [כג] ממלאכתו, כן נ"ל.

קבלת שבת של צבור

5) שו"ע – או"ח (רסג:יב)

(נא) כד אם רוב הקהל קבלו עליהם שבת, המיעוט נמשכים אחריהם על כרחם.

6) משנה ברורה (שם ס"ק נא')

(נא) אם רוב הקהל - ואם רוב הקהל לא היו בבהכ"נ אין נמשכין אחר המיעוט וכן בעיר שיש בה בתי כנסיות הרבה אין אחת נמשכת אחר חברתה ואפילו אם באחת רוב אבל אם עושה מנין בביתו אפי' מנין קבוע בטל אצל הרוב [דה"ח]:

אם קבלת שבת של הבעל חלה על אשתו

7) אגרות משה – חלק ג' (סי' לח')

כשהבעל קבל שבת מבעוד יום איך הוא דין האשה כ"ה שבט תשכ"ג. מע"כ ידידי הרה"ג מוהר"ר דוד הכהן דייטשער, שליט"א.

הנה כשהבעל קבל עליו שבת מבעוד יום אם האשה נמי נאסרה במלאכה, לכאורה פשוט שאינה נגזרת אחריו דכמו שאינו יכול לחייבה בנדירים שנדר אף שהוא למיגדר מילתא, ואף באמר בפירוש שאף היא תאסר ותתחייב, כמו כן אינו יכול לאוסרה במלאכה בדין תוספת שבת בקבלתו עליו לא רק בסתמא אלא אף בפירוש שהוא מקבל שבת גם לאסור את אשתו אינו כלום. ואף שקבלת שבת אינו מדין נדר דהא אין על זה לאו ועשה דנדרים, אלא עשה דתוספת שבת להסוברים שהוא מדאורייתא משום דכן הוא דין התוספות שאין לזה שיעור אלא מאחר פלג המנחה מעת שקבל עליו השבת היינו שקראו בשם שבת הוא איסור התוספת, ועיין בשע"ת /או"ח/ סימן רס"א שכתב בשם חכ"צ שמאחר הקבלה הוא בעשה, מ"מ הא רק בקבל עליו נאסר בדין תוספת ולא שייך לחייב את אשתו בקבלתו....

והנה כל זה הוא בקבלת הבעל עצמו אבל בקבלת כל הקהל נאסרו כולם אף אם יש מיעוט שלא קבלו שהמיעוט נמשכים אחריהם בעל כרחם, כדאיתא /או"ח/ בסימן רס"ג סעיף י"ב, וליכא נידון כלל דאז נאסרה האשה מצד עצמה. אבל יש לידון באם יש בעיר בתי כנסיות הרבה שאין אחת נמשכת אחר חברתה כדאיתא במ"ב שם ס"ק נ"א, והאשה הולכת לביהכ"נ אחר או אינה הולכת כלל לשום ביהכ"נ איך הוא דין האשה כשהבעל קבל שבת בביהכ"נ שמתפלל בעוד היום גדול ובבית הכנסת האחר לא קבלו שבת. והנכון לע"ד דאם מה שקבלו שבת בבית הכנסת שמתפלל הבעל הוא לכוונת מצוה לקדושת השבת שיהיה תוספת יותר גדול או בשביל חשש שלא יבואו להתאחר במלאכה והוא מנהג קבוע שם, הוא בדין מנהג שעל האשה להתנהג במנהגי הבעל כשיש חלוקים בין מקום האשה למקום הבעל, כדבארתי בתשובה שהאשה שנעשית ברשות הבעל היא בדין מי שהלך ממקום אחד למקום אחר ודעתו שלא לחזור שהוא בדין המקום שבא לשם בין לחומרא בין לקולא, שהרי מקומה קבוע להיות אצל הבעל, וממילא מוכרחת לקבל שבת כמנהג מקום בעלה, ואף שלא קבלה היא נמשכת גם בע"כ ואסור לה לעשות אפילו מלאכת עצמה. ואם רק נודמן שבשבת זו החמירו מאיזה טעם לקבל שבת קודם אין זה בדין מנהג ולא נמשכת אחר הבעל ומותרת במלאכת עצמה בפשיטות, ובמלאכת הבעל אף שאין לאוסרה בברור מן הראוי להחמיר כדלעיל. ואם אינו לכוונת קדושת השבת אלא משום שאין רוצים לשנות זמן האכילה מהרגלם בימי החול כמו שהוא בהרבה בתי כנסיות במדינה זו, וכדחזינן שרק בימות הקיץ שהימים ארוכים

עושיין כן ולא בימות החורף שהימים קצרים, אין זה כלל בדיני מנהג ולא נאסר אלא הבעל שקבל כבר שבת שמ"מ היא קבלה אף שאינה לשם מצוה, אבל האשה לא נאסרה ומותרת במלאכת עצמה בפשיטות, ובמלאכת הבעל שעכ"פ חלה קבלתו עליו מן הראוי להחמיר, כדלעיל.

גם מסופקני בקבלה כזו שאינה לכוונת מצוה, שאפשר שהמיעוט לא ימשך אחר הרבים דהא לא מצינו אלא בעובדא דהריב"ם במרדכי ספ"ב דשבת שהיה זה בקהל שאמרו ברכו שבסתם היה זה בקהל שנתכוונו למצוה לקדושת שבת והראיה שלו מגמרא היה שם למצוה, ולא כשהכוונה אינה למצוה כלל ואף באין שם אלא ביהכ"נ אחד אלו שלא היו שם ולא קבלו שבת אולי אין נמשכים אחריהם וצ"ע לדינא.

אם שבות מותר אחר קבלת שבת של הצבור

(8 שו"ע – אור"ח (רסא ד:))

יא אחר (כח) עניית ברכו, אע"פ (כט) שעדיין יום הוא, * (ל) יב אין [ז] מערבין ואין טומנין משום שהוא קבליה לשבת עליה; ולדידן הוי אמירת יג מזמור שיר ליום השבת (לא) כעניית ברכו לדידהו.

קבלת שבת בהדלקת נרות

(9 שו"ע – אור"ח (רסג:))

לבה"ג, כיון שהדליק נר של שבת חל עליו שבת ונאסר במלאכה. ועל פי זה נוהגות קצת נשים שאחר שברכו והדליקו הנרות משליכות לארץ הפתילה שבידן שהדליקו בה, ואין מכבות אותה. וי"א שאם מתנה קודם שהדליקה שאינה מקבלת שבת עד שיאמר החזן ברכו, מועיל. וי"א שאינו מועיל לה. ויש חולקים על בעל ה"ג ואומרים שאין קבלת שבת תלוי בהדלקת הנר אלא בתפלת ערבית, שכיון שאמר החזן: ברכו, הכל פורשין ממלאכתם. ולדידן, כיון שהתחילו מזמור שיר ליום השבת הוי כברכו לדידהו. הגה: (מב) יח והמנהג שאותה אשה יט המדלקת (מג) מקבלת שבת בהדלקה, אם לא (מד) כ שהתנה תחלה, ואפילו תנאי בלב סגי (מרדכי); אבל שאר בני הבית מותרין במלאכה עד ברכו. (מה) ועיקר הדלקה תלויה בנרות שמדליקין על השלחן, כא אבל לא בשאר (מו) הנרות שבבית (א"ז). כב (מז) וצריך להניח הנרות במקום שמדליקין, (מח) כג לא להדליק במקום זה ולהניח במקום אחר (מרדכי פ' ב"מ).

(10 משנה ברורה (שם ס"ק מב, מג, מד))

(מב) והמנהג וכו' - ואם האיש מדליק אפילו כשהוא מברך על הדלקתו וכדלעיל בסעיף ו' ליכא מנהגא ומותר במלאכה ומ"מ טוב להתנות: (מג) מקבלת שבת - ותתפלל מנחה תחלה דהואיל דכבר קבלה שבת שוב א"א להתפלל תפלה של חול. ובשאינן שהות לזה יותר טוב שתתפלל ערבית שתים וכדלקמן בסעיף ט"ו מלכנוס ח"ו בספק חלול שבת ועיין לעיל בסיומן רס"ב בס"ק י"א: (מד) שתתנה תחלה - ואין להתנות כ"א לצורך מאחר שיש חולקין וסוברין דלא מהני תנאי וכנ"ל:

תרחי דסתרי בקבלת שבת בהקדם

(11 משנה ברורה (רסז:ג))

(ג) ובפלג וכו' - משמע מדברי המ"א דאפילו הנוהגין להתפלל מעריב בזמנה מותרים להתפלל כליל שבת מבע"י ובלבד שיהיה מפלג המנחה ואילך דכיון דמצותה להוסיף מחול על הקודש וכבר קבל שבת עליו יכול לסמוך על דעת הסוברים דהוי כלילה לענין תפלה אך הנוהג כן יזהר עכ"פ בע"ש להתפלל מנחה קודם פלג המנחה כדי שלא יהיה תרחי דסתרי אהודי [היינו דלדעת ר' יהודה בגמרא זמן מנחה נמשך רק עד פלג המנחה ומשם ואילך הוא זמן תפלת ערבית ולדעת רבנן זמן מנחה הוא עד סוף היום וזמן מעריב הוא בערב] וי"א דבצבור יש להקל להתפלל מעריב מבע"י אף אם התפלל מנחה אחר פלג המנחה ונ"ל שאין לסמוך על זה רק כשהוא מתפלל מעריב עכ"פ בבין השמשות ובשעת הדחק אבל לא כשהוא עדיין ודאי יום וק"ש יחזור ויקרא כשהוא ודאי לילה ועיין בבה"ל:

זמן סעודת שבת

(12 שו"ע – אור"ח (רסז:ב))

(ב) א מקדימין להתפלל ערבית יותר מבימות החול, * (ג) ובפלג (ד) המנחה יכול להדליק ולקבל שבת בתפלת ערבית (ה) ב [א] ולאכול (ו) מיד (וע"ל סי' רל"ג כיצד משערין שיעור פלג המנחה).

(13 משנה ברורה (שם ס"ק ה'))

(ה) ולאכול - הטעם דכיון דקבל עליו שבת והוסיף מחול על הקודש נחשב כשבת לענין זה דיכול לקדש ולאכול מיד ויכול לגמור סעודתו מבע"י ויש חולקין וסוברין שיזהר למשוך סעודתו עד הלילה ויאכל כזית כלילה וטעמם דכיון דהג' סעודות ילפינן ממה דכתיב אכלוהו היום כי שבת היום לה' וגו' בעינן שיקיים אותם ביום שבת עצמו ולכתחלה נכון לחוש לדבריהם:

קידוש במקום סעודה

(14 שו"ע – אור"ח (רעג:ה))

* כתבו הגאונים הא דאין קידוש אלא במקום סעודה, אפי' אכל דבר (כא) מועט, או שתה כוס יין ח <ד> שחייב עליו (כב) ברכה, יצא ידי קידוש במקום סעודה (כג) ט וגומר סעודתו (כד) במקום אחר. ודוקא אכל י לחם (כה) או שתה יין, אבל אכל (כו) יא [ז] פירות, לא. הגה: ולפי זה היה מותר למוהל ולסנדק לשותת מכוס של מילה בשבת בשחרית, אם יב שותין (כז) כשיעור (ב"י) אבל נהגו ליתן לחינוק (הגמ"י) פרק כ"ט).

(15 אגרות משה – ח"ד (סי' סג'))

ולכן לולא דמסתפינא הייתי אומר דאין כוונת הגאונים דיצא ידי קידוש לגמרי שיוכל לאכול מעתה אף במקום אחר ולאחר איזו שעות דלזה גם הם סברי כתוס' והרא"ש דהוא דוקא באכילת לחם, אבל הוא רק לענין ההיתר לשותת שם יין גם בלא אכילת לחם, וגם לאכול שם פירות וכל דבר דבשתיית יין יצא שם בהקידוש ולא יתחשב לבטלה, ומקורם הוא מהא דשמואל דנחית מאיגרא אחר שעשה קידוש לארעא והדר קדיש,

הרי דלא היה ברכת הקידוש שלו לבטלה והוא משום דשתה היין מכוס הקידוש כפי הדין והותר לו שמה לאכול כל דבר אף אחר שנמלך שלא יאכל שם סעודתו דבלחם, וה"ה שמתחלה היה יכול לעשות קידוש על דעת שלא לאכול שם לחם אלא לשחות היין דקידוש, אבל לא פטר לו קידוש זה לגמרי דכשיאכל סעודתו בלחם אח"כ במקום אחר ובזמן מאוחר יצטרך לקדש מחדש וה"ה לשחות יין במקום אחר כדכתבתי לתוס' והרא"ש, אך פליגי באם לא ישתה יין כהשיעור דלמה שכתבתי תחלה לתוס' ורא"ש לא יהיה לבטלה אף כשיאכל פירות, ולהגאונים יהיה זה לבטלה אלא דוקא בשתיית יין, משום דהראיה מעובדא דשמואל היא רק על שתיית יין דאין הוא ודאי שתה דכן היא דינו דהמקדש, אבל לא שמעינן מזה שגם באכילת פירות בלא שתיית יין היה מותר.

אמירה לעכו"ם

16 שו"ע – אר"ח (רעו:ה)

בארצות קרות, מותר לא"י (לח) לעשות מדורה בשביל הקטנים (לט) ומותרין הגדולים להתחמם בו, ואפי' בשביל הגדולים (מ) מותר אם הקור (מא) גדול, (מב) שהכל חולים (מג) אצל הקור; (מד) טו ולא כאותם שנוהגים היתר אע"פ (מה) שאין הקור גדול ביום ההוא.

עשיית קרח בשבת

17 גמרא – שבת (נא:)

ואין מרוקין לא את השלג ולא את הברד בשבת בשביל שיזובו מימיו. אבל נותן הוא לתוך הכוס או לתוך הקערה ואינו חושש.

18 שו"ע – אר"ח (שיח:טז)

מותר ליתן (ק) אינפאנדה (קא) כנגד האש מ <כ> במקום שהיד סולדת (קב) <כא> ואע"פ שהשומן שבה שנקרש חוזר ונימוח. הגה: (קג) מא וכ"ש קדירה שיש בה רוטב שנקרש, שכשהשומן נימוח אינו בעין, (קד) דשרי. (רבי ירוחם ח"ג) (קה) מב [לט] ויש מחמירין (ר"ן פרק ב"ט). ונהגו (קו) להחמיר, מיהו (קז) במקום צורך יש לסמוך אסברא ראשונה.

דחיצה בשבת

19 שו"ע – אר"ח (שלט:ב)

אין שטין (ב) על פני המים, <א> אפילו (ג) בבריכה (ד) שבחצר, מפני שכשהמים נעקרים ויוצאים חוץ לבריכה (ה) דמי לנהר. * ואם יש לה (ו) שפה סביב, מותר, דכיון דאפילו נעקרו המים השפה מחזרת אותם למקומם הוי ליה ככלי וליכא למגזר ביה שמא יעשה חבית של שייטין.

20 שו"ע – אר"ח (שכו:א)

(א) א אסור לרחוץ (ב) ב [א] כל גופו, אפי' כל אבר ואבר (ג) לבד, אפילו * במים שהוחמו מערב שבת, בין אם הם בכלי בין אם הם בקרקע; (ד) ואפילו לשפוך המים על גופו ולהשתטף, אסור; אבל מותר לרחוץ (ה) בהם פניו ידיו ורגליו. הגה: (ו) ג <א> או שאר איברים, כל שאינו רוחץ כל גופו (ב"י בשם הרא"ש פרק תינוקת). והני מילי (ז) בחמי האור, (ח) אבל בחמי טבריא מותר לרחוץ אפילו כל גופו יחד, ואין צריך לומר (ט) בצוננין. והא דשרי בחמי טבריא, דוקא בקרקע, אבל בכלי, לא, דאתי לאיחלופי בחמי האור.

21 שו"ע – אר"ח (שכו:ז)

(כא) הרוחץ בנהר, צריך שינגב גופו יפה (כב) כשעולה מהנהר, מפני שלא ישארו המים עליו ויטלטלם ד' אמות בכרמלית, לפי שהעולה מן הרחיצה יש רבוי מים על גופו; אבל ההולך ברשות הרבים ומטר סוחף על ראשו ועל לבושו, (כג) <ב> לא הקפידו בו.

22 משנה ברורה (שם סק"ב)

(כא) הרוחץ בנהר וכו' - כתבו הפוסקים דנהגו שלא לרחוץ כלל בנהר או במקוה דמצוי לבוא לידי סחיטת שער ועוד כמה טעמים עיין במ"א ולענין טבילה עיין לקמיה מיהו ידיו ורגליו מותר לרחוץ בנהר כשמנגב קודם שילך ד"א [א"ר]:

אסור השתמשות במחוכר ואיסור זריעה

23 שו"ע – אר"ח (שלו:א,ג,יג)

סעיף א

<א> אין עולים באילן, בין לח (א) בין יבש, (ב) ואין נתלים בו (ג) <ב> ואין משתמשין (ד) במחוכר לקרקע כלל, גזרה (ה) שמא יעלה ויתלוש. עלה באילן בשבת, (ו) בשוגג מותר לירד; במזיד, (ז) אסור לירד. ואם עלה מבעוד יום, (ח) בכל גווני (ט) מותר לירד משחשכה. (י) ויש אומרים דהני מילי כשהיה דעתו לירד מבעוד יום, אבל אם לא היה דעתו לירד מבעוד יום לא ירד משחשכה, כיון שהיה דעתו לישב שם באיסור. הגה: (יא) <ג> ודוקא אדם שעלה שם, אבל אם הניח שם חפץ מבעוד יום (יב) ב אסור ליטלו משם בשבת (המגיד פרק כ"א). וכל זה באילן (יג) וכיוצא בו, <ד> אבל קנים (יד) הרכים כירק, מותר להשתמש בהם אעפ"י שמחוכרים בקרקע, (טו) דאין אסור להשתמש בירק (הגהות אשירי פרק בכל מערבין בשם א"ז וב"י).

סעיף ג

* <ו> מותר לילך על גבי עשבים, (כד) בין לחים בין יבשים, (כה) כיון שאינו מתכוין לתלוש. אבל האוכלים בגנות, אסורים ליטול ידיהם על העשבים (כו) ה שמשקים אותם, אע"פ שאינם מכוונים, (כז) ו פסיק רישיה הוא; אבל מותר להטיל בהם (כח) מי רגלים * (כט) ז או שאר משקין שאינם מצמיחין. הגה: (ל) ולכן טוב להחמיר שלא לאכול בגנות, אם ישתמש שם עם מים, דבקושי יש לזוהר שלא יפלו שם מים (ב"י בשם סה"ת).

סעיף יג

אסור להשתמש (נט) בצדדי האילן, אבל בצדי צדדין מותר. לפיכך (ס) אסור לסמוך הסולם (סא) לצדי האילן דכי סליק ביה משתמש בצדדין, אבל אם יש יתד תקועה בצדי האילן (סב) מותר לסמוך סולם עליו, דהוה לה יתד צדדין, וסולם צדי צדדין. ואם נעץ בו יתד ותולה בו כלכלה,

היתד נקרא צדדין (גס) טו והכלכלה כצדי צדדין. הגה: * ומותר ליגע באילן, ובלבד שלא ינידנו (ב"י בשם אורחות חיים). בור עמוק, אפי' מאה אמות, מותר לירד ולעלות ומטפס ויורד ומטפס ועולה ולא חיישינן שמא יעקור קרקע בירידתו ועלייתו (טור).